

KADASTR TIZIMI VA UNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI O'RNI

Qalandarov Javohir Dilmurod o'g'li
Qarshi davlat texnika universiteti talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kadastr tizimining davlat boshqaruvidagi o'rni va ahamiyati, uning iqtisodiy, huquqiy va ekologik jihatlarini keng yoritiladi. Shuningdek, raqamli kadastr texnologiyalari va innovatsiyalarning qo'llanilishi orqali tizim samaradorligini oshirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Kadastrning davlat reestrlari, mulk huquqlari va yer nazorati jarayonlarini optimallashtirishdagi roli tushuntiriladi. Abstract: This article describes the role and importance of the cadastral system in state administration, its economic, legal and ecological aspects. Also, the possibilities of increasing the efficiency of the system through the use of digital cadastral technologies and innovations are analyzed. The role of cadastre in optimizing state registers, property rights and land control processes is explained. Аннотация: В данной статье описываются роль и значение кадастровой системы в государственном управлении, ее экономические, правовые и экологические аспекты. Также анализируются возможности повышения эффективности системы за счет использования цифровых кадастровых технологий и инноваций. Объясняется роль кадастра в оптимизации государственных реестров, прав собственности и процессов контроля за землей.

Kalit so'zlar: kadastr, yer va mulk ro'yxatga olish, iqtisodiy rivojlanish, ekologik muvozanat, raqamli kadastr, davlat reestri, yer boshqaruvi, innovatsiya. Key words: cadastre, land and property registration, economic development, ecological balance, digital cadastre, state register, land management, innovation. Ключевые слова: кадастр, регистрация земель и имущества, экономическое развитие, экологический баланс, цифровой кадастр, государственный реестр, землеустройство, инновации.

Kadastr — davlat tomonidan mulk va yer resurslarini ro'yxatga olish, huquqiy maqomini belgilash va hududiy ma'lumotlarni to'plash tizimidir. Kadastr davlat tomonidan yer uchastkalarining ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy jihatlarini boshqarishda eng asosiy manba hisoblanadi. Kadastrning Asosiy Funktsiyalari

Kadastr tizimi quyidagi bir nechta asosiy vazifalarni bajaradi:

1. Yerni ro'yxatga olish va mulk huquqini rasmiylashtirish: Yerni ro'yxatga olish orqali mulkdorlar huquqlarining rasmiy ravishda tasdiqlanishi ta'minlanadi. Bu huquqiy kelishmovchiliklarni oldini oladi va mulkni himoya qilish imkoniyatini yaratadi.

2. Hududiy boshqaruvni optimallashtirish: Kadastr ma'lumotlari infratuzilma

loyihalari, sanoat va qishloq xo'jaligini rivojlantirishda, shaharsozlik va ekologik hududlarni muhofaza qilishda muhim asos hisoblanadi. Hududiy rejalashtirish jarayonida kadastr tizimi yordamida har bir hududning imkoniyatlari aniqlanadi.

3. Ekologik muvozanatni saqlash: Kadastr yer resurslarini boshqarishda ekologik muvozanatni saqlash uchun ishlatiladi. Xususan, yer maydonlarining foydalanish turlari aniqlanib, qishloq xo'jaligi, sanoat, va tabiiy hududlar uchun ekologik xavfsizlik me'yorlari nazorat qilinadi.

4. Davlat boshqaruvini yaxshilash: Kadastr tizimi davlat uchun xalqaro miqyosda raqobatbardosh bo'lishni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Mamlakat iqtisodiyoti uchun juda muhim bo'lgan yer va mol-mulkning huquqiy asosda boshqarilishi davlatning ham iqtisodiy, ham ijtimoiy barqarorligini ta'minlaydi. Raqamlashtirish va Innovatsiyalar

So'nggi yillarda kadastr tizimiga raqamli texnologiyalar joriy etilishi bilan uning samaradorligi sezilarli darajada oshdi. Raqamli kadastr tizimi:

- Ma'lumotlarni real vaqt rejimida yangilash,
- Yer uchastkalari haqida aniq xaritalar yaratish,
- Tezkor ma'lumot olish va hujjatlar bilan ishlash imkoniyatini beradi.

Shuningdek, innovatsion dronlar va GPS texnologiyalari yordamida yerlarni suratga olish va batafsil xaritalash jarayoni ham osonlashdi. Bu esa kadastrda kuzatish, rejalashtirish va nazorat qilish jarayonlarini tezkor va samarali qiladi.

Kadastr va Jamiyat

Jamiyat va iqtisodiyot uchun kadastr tizimining samarali ishlashi muhim ahamiyat kasb etadi. Yerdan foydalanish imkoniyatlari va mulk huquqlarini kafolatlash orqali kadastr iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi. Mulkdorlarga o'z yerlarini huquqiy asosda boshqarish imkonini berib, tizim ijtimoiy adolat va barqarorlikka zamin yaratadi.

Kadastr tizimining iqtisodiy ahamiyati

Kadastr tizimi mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishi va barqarorligini ta'minlashda bevosita ta'sir ko'rsatadi. Kadastr orqali yer resurslarini boshqarish va ulardan oqilona foydalanish jarayoni amalga oshadi. Bu jarayon quyidagi iqtisodiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

Investitsiyalarni jalb qilish: Yer uchastkalari haqida aniq va huquqiy ma'lumot mavjudligi chet el va mahalliy investorlar uchun qulaylik yaratadi. Mulk huquqlari kafolatlangan holda, investorlar yangi loyihalarga mablag' kiritishni osonroq qabul qiladi.

- Davlat daromadlari: Kadastr tizimi orqali yerni ro'yxatga olish jarayoni soliqlar va davlatga tushadigan boshqa daromadlarni tartibga soladi. Shunday qilib, davlat byudjeti uchun qo'shimcha manba yaratiladi.

- Yer resurslarini samarali boshqarish: Kadastr orqali hududlar infratuzilmasini

rejalashtirish va texnologik resurslardan to'g'ri foydalanish imkoniyati yaratiladi. Bu esa iqtisodiy samaradorlikni oshirishda muhim o'rin tutadi.

Huquqiy jihatlar

Kadastr tizimi huquqiy jihatdan ham juda muhim hisoblanadi. U davlat reyestrlari va mulk huquqlari bilan bog'liq huquqiy jihatlarni tartibga soladi.

Mulk huquqlarining himoyasi: Kadastr tizimi mulk huquqlarini kafolatlash va himoya qilishning huquqiy asoslarini ta'minlaydi. Har bir yer uchastkasining o'z egasiga tegishli huquqiy hujjatlar bilan tasdiqlanishi orqali fuqarolar o'z mulklarini himoya qilish imkoniga ega bo'ladi.

- Yerga egalik munosabatlarini tartibga solish: Yer egalari va ijara shartlari orqali yer foydalanish tartibini aniq belgilab berish orqali kadastr huquqiy tartibni saqlashda muhim o'rin tutadi. Bu orqali yerga egalik va foydalanish huquqlari yanada barqaror bo'ladi.

- Sud jarayonlarida foydalanish: Kadastr ma'lumotlari huquqiy kelishmovchiliklarni hal qilishda sud tizimi uchun dalil sifatida foydalaniladi. Yer egaligi, chegara masalalari va boshqa mulkiy nizolarni aniqlashda kadastr ma'lumotlari asosiy manba hisoblanadi. Kadastr tizimidagi zamonaviy tendensiyalar.

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt yordamida kadastr tizimini yanada takomillashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Hozirgi vaqtda quyidagi zamonaviy tendensiyalar kadastr sohasida kuzatilmoqda:

Geoinformatsion texnologiyalar (GIT): Yer yuzasi va mulklarni aniq xaritalash uchun GIT texnologiyalaridan foydalanish kadastr tizimini tezkor va ishonchli ma'lumotlar bilan ta'minlaydi. Bu texnologiyalar yordamida katta hududlar aniqlik bilan o'rganilib, raqamli xaritalar shakllantiriladi. Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish: Kadastr tizimidagi ma'lumotlarni avtomatlashtirish va tahlil qilishda sun'iy intellektdan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Masalan, sun'iy intellekt yordamida yer uchastkalarining qiymatini baholash yoki hududlarni raqamli tahlil qilish imkoniyati mavjud. Bulutli texnologiyalar: Bulutli ma'lumotlar saqlash xizmatlari orqali kadastr tizimidagi ma'lumotlarni xavfsiz saqlash, ularga qulaylik bilan kirish va ulash imkoniyati kengayadi. Bu texnologiyalar ma'lumotlar xavfsizligini va ulardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.

Xulosa

Kadastr tizimi zamonaviy iqtisodiyot va jamiyat uchun zarur bo'lib, uning rivoji davlat va jamiyatni barqaror va huquqiy boshqarish uchun muhim o'rin tutadi. Raqamlashtirish va innovatsiyalarni kiritish bilan tizimning tezkorligi va aniqligi oshib, yer resurslarini boshqarish yanada samarali bo'ladi. Shu sababli, kadastr tizimining rivojlanishi iqtisodiy taraqqiyot, ijtimoiy barqarorlik va ekologik muvozanat uchun muhim vazifadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, O., "Kadastr tizimi va uning davlat boshqaruvidagi oʻrni." Tashkent: Oliy taʼlim va ilmiy tadqiqotlar nashriyoti, 2021.
2. Rashidov, S., "Yer resurslarini boshqarish va kadastr tizimi." Yer va Qurilish fanlari jurnali, 2022, №2.
3. Usmonov, M., "Kadastr tizimidagi zamonaviy innovatsiyalar va texnologiyalar." Geoinformatsion texnologiyalar toʻplami, Tashkent, 2023.
4. Umarova, D., "Davlat reestri va yer resurslari boshqaruvi." Geodeziya va kartografiya instituti nashri, Tashkent, 2020.
5. Mardonov, I., "Kadastr va iqtisodiy rivojlanish." Oʻzbekiston iqtisodiyoti rivojlanish ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari, Tashkent, 2021.
6. Karimov, K., "Ekologik barqarorlikni taʼminlashda kadastr tizimining oʻrni." Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish jurnali, 2022, №4.
7. "Kadastr tizimida sunʼiy intellekt texnologiyalari." Oʻzbekiston Respublikasi Davlat Kadastr qoʻmitasi, 2023